

ANNO DOMINI DCCCLII.

AURELIANUS

REOMENSIS MONACHUS.

NOTITIA HISTORICA IN AURELIANUM.

(Fabric. Bibliotheca med. et inf. Lat.)

Aurelianus clericus Reomensis (a) ecclesie, ad Bernardum archicantorem, postea episcopum, teste Sigeberto, cap. 110, scripsit Tonarium regularem, sive de Regulis modulationum, quas tonos sive tenores appellant, et de earum vocabulis. Ab hoc Aureliano epistolas Martiali Lemovicensi suppositas fuisse suspicatur Barthius xlv, 7 et 21, Adversar., nullo alio ductus argumento quam quod Vita et

Acta Martialis Lemovicensis sub Aureliani nomine feruntur, edita Parisiis 1522, 8°, et cum Abdia, Basileæ, 1552, fol. Adde Acta sanctorum 30 Junii, tom. V, pag. 535. Sed ille Aurelianus commentitius se auditorem illius adeoque apostolorum temporibus propiorem profitetur. Noster, qui de musica scripsit, a Trithemio, cap. 294, notatur vixisse circa annum Christi 900.

(a) Vel potius Reomensis monachus, ut fert Martenius. Vide notulam infra in Bernardum. Edit.

AURELIANI

EPISTOLA AD BERNARDUM ARCHICANTOREM

FUTURUM ARCHIEPISCOPUM

Premissa libro de Musica ab eo composito.

(Marten., amplissima Collectio, tom. I, pag. 122)

INCIPIIT PRÆFATIO MUSICÆ DISCIPLINÆ.

Christianorum nobilissimo nobilium, virorumque præstantissimo, atque honoris culmine apostolici nobilissime sublimato, simulque imperiali dignitate decorato, et virtutum omni genere florenti in Christo feliciter BERNARDO ^b archicantori, ut opto totius sanctæ Ecclesiæ et vocato et futuro vero archiepiscopo, AURELIANUS vernaculus, quondam monasterii S. Joannis Reomensis, nunc tamen abjectus, sed tamen vester, et velit nolit mundus, vester, vester inquam, vester, servusque omnium minimus famulorum Christi.

Quoniam genuino ingenio præpollentem, et artificiali doctrina clientem, præ cæteris vosmet solum agnovi in harmonica philosophia, rogatus a fratribus ut super quibusdam regulis modulationum, quas tonos seu tenores appellant, sed et de ipsorum vocabulis rerum laciniosum præscriberem sermonem, ac ideo seriem harum litterarum ad censuram vestræ nobilitatis direxi, vestroque nomini dedicavi, ut si conspectui digno videntur, memoriæ commendentur; sin autem aliter, oblivioni ducantur. Scio enim quia nobilissimi inveniuntur cantores. Hujus autem, fateor, nisi vos solum, me neminem artis vidisse peritum. Quidam etenim nostrorum multa

B musicæ norunt statuta. Tamen ut fuerunt prisci, nusquam tamen, ut arbitror, invenitur musicas, ac per hoc quæ sparsim in veterum dictis invenire potui; sed et quæ a vobis et ab aliis audivi, ipse novum opus condere studui, illo donante qui donavit, et sine quo nihil possumus, cui et devotus gratias ago. His igitur prælibatis, agnoscite me vos amare, suscipere, colere, mirari, reminiscens pium animi affectum vestri erga me, quem pure dilexistis, monuistis, docuistis, enutristis. Animadvertito autem me reconciliatas amicitias pure colere, et non juxta Plautinam sententiam altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Ego certe ut homini nobilissimo et severissimo risum moveam, et imiteris aliquando Crassum, quem semel in vita risisse dicit Lucilius. Dicam quod sæpe rogitans risum tenere non possum. Dolebamus vos nimium esse patientem; sed ut video, exaltastis diu manum et suspendistis plagam, ut feriretis fortiter, et taciturnitas vestra dispensatio fuit, non consensus. Quorsum ista dixerim, uti bene nostis, in memet experimenta didici. Ideoque illud propheticum quotidie decanto: *Iram Domini sustinebo, donec justificet causam meam.* Multæ enim viæ hominibus rectæ videntur, quæ postea prævæ reperiuntur. Sed sæpe thesaurus in testaceis archicantorem, forte quod in musica arte omnibus præpolleret.

^a Ex ms. Elnonensi annorum circiter 800.

^b Eundem infra vocat abbatem suum, hic vero ar-

vaais conditur. In Evangelio importuna tandem mul-
lier audiri meruit; et clauso cum servis ostio, media
licet nocte panes amicus ab amico accepit. Deus ipse,
qui nullis contra se superari virtutibus potest, pu-
blici precibus vincitur. Ninive civitas fleatibus ste-
tit. Christus, inquam, prodigum filium revertentem
lætus amplectitur. Paulus ex persecutore fit maxi-
mus prædicator. Petrus ter negantem amare in suum
locum lacrymæ restituere. Cui plus dimittitur, plus
amat. De toto grege siletur, et ob unius morbidæ pe-
cudis animæ angeli lætantur in cælo. Quod si cui
videtur indignum, audiat a Domino, Amice, si ego
bonus, quare oculus tuus nequam? Vale pars, imo
si dignaris, unitas animæ meæ, cæcorum baculus,
œcuricatum cibus, spes miserorum, solamen lügen-
tium, decus Ecclesiæ, lux mundi, et noli despiciere
animam conservi, pro qua Christus est mortuus.

Explicit præfatio.

INCIPIUNT CAPITULA PRÆFATI OPERIS.

- I. De laude musicæ disciplinæ.
- II. De nomine et inventoribus ejus, et quomodo nu-
merorum formæ inventæ fuerint.
- III. Quod musicæ tria sint genera.
- IV. Quod habeat humana musica partes.
- V. De vocum nominibus.
- VI. Quod habeat musica cum numero maximam con-
cordiam.
- VII. Quid sit inter musicum et cantorem.
- VIII. De tonis octo.
- IX. Quæ ipsis inscribantur tonis.
- X. De autentu protii.
- XI. De plagis protii.
- XII. De autentu deuteri.
- XIII. De plagis deuteri.
- XIV. De autentu triti.
- XV. De plagis triti.
- XVI. De autentu tetrardi.
- XVII. De plagis tetrardi.
- XVIII. Deuterologium tonorum.
- XIX. Norma qualiter versuum spissitudo, raritas,
spissitudo profunditasque discernatur omnium to-
norum.
- XX. Quod ab hac disciplina composita exstant mo-
dulamina, quæ diu noctuque juxta constitutionem
patrum præcedentium præcinentur in ecclesia.

Post caput 20 hæc leguntur.

*Explicitus liber de Disciplina musicæ artis, editus
pro capto meo, quem rogatu fratrum, undecunque,
Christo supplicante, collegi, et unius libelli tenore
strictim conclusi, quemque percurrendum atque
examinandum domno et abbati meo reverentissimo
Bernardo ^a, futuro vero archiepiscopo obtuli, de-
precor, oro, obsecro, ut si quid, o prudens cantor,*

^a In veteri catalogo abbatum Reomensis monaste-
rii, quem refert Petrus Roverus in Historica ejus-
dem asceterii, reperitur Bernardus episcopus Augu-
stodunensis, qui Reomensibus præfuisse dicitur circa
annum 846. Sed et in privilegio Heretico abbati Cor-
bionensi anno 843 concessio in conventu Germinia-
ceasi subscripsit Bernardus abbas S. Joannis Reo-
mensis. At episcopi nomen non refert, sed neque in
vulgata serie episcoporum Augustodunensium locum
habet. Roverus eundem esse existimat cum Berno,
cui Carolus-Calvus episcopatum Augustodunensem
dedit, in cujus gratiam Guenilo archiepiscopus Seno-
nensis scribit Amoloni Lugdunensi antistiti, ut eum
episcopali caractere pro hac sede insigniret. Exstat

quisquis es, vituperabile in eo invenaris, mihi corri-
gendum insinues, calumniamque facere desistas.
At ubi ordinatè et rationabiliter actum videris, me-
cum Deo, qui donavit, gratias agas, cognoscasque,
quæ spòd antiquos tam turpe erat ignorare musi-
cam quam litteras. Et enim et ipse mundus et cælum
supra nos, juxta philosophorum dogma, gestare in
semet dicuntur harmoniæ sonoritatem. Musica enim
hominum movet affectus, in diversum habitum pro-
vocat sensum. In bello quoque pugnantium vires re-
ficit, et quanto vehementior fuerit tubæ clangor,
tanto animus ad certamen efficitur fortior. Bestiæ
quoque, serpentes, volucres ac delphines ad auli-
tum provocat, sicut et supra in laude musicæ disci-
plinæ, prout potuimus, diximus. Et quid plura? mu-
sica ars omnes exsuperat artes. Angeli quoque,
quod Deo laudes more hujusce disciplinæ in arce re-
ferunt siderea, lector Apocalypsi nemoque dubi-
tet. Cæterum quod in terris angelorum resonare au-
diuntur voces multis perdoceamur exemplis, e quibus
duo hic ostendam. Veterum pandit memoria, ni
fallor, monachum quemdam ex monasterio S. Victo-
ris ^b, quod est juxta Cinnomannorum civitatem,
gratia orationis ad basilicam S. archangeli Michæ-
lis pervenisse in monte Gargano, noctemque ante
fores ecclesiæ pervigilem ducens, audivit chorum
angelorum cantantium responsorium quod in natale
apostolorum canitur, videlicet: *q. Cives apostolorum
et domestici Dei advenerunt hodie, etc. y. Emitte,
Domine, spiritum.* Qui Romam veniens, retulit atque
Romanæ Ecclesiæ clericis sicut audierat memoriæ
contradidit, mutantesque versum, scilicet *y. In om-
nem terram exivit sonus eorum*, non solum ab ipsis,
sed etiam ab omni cantatur Ecclesia. In civitate quæ
Antissioderensis vocatur, ferunt fuisse religiosum
presbyterum, qui inter cætera religionis augmenta,
hoc sibi asciverat, ut basilicæ signæ pulsante illico
assurgeret, extemploque ecclesiam præpararet. Dum
his et hujusmodi floreret actibus, quadam nocte cum
a propria egrederetur domo, quæ parieti hærebat
basilicæ in honorem S. Albani martyris, angelorum
audivit choram consona canere voce *alleluia* cum
psalmo *cklviii* ^c usque ad finem psalterii, qui attenti-
tis auribus ad cœlium ipsius oratorii obscurans fidi-
cit eam. Erat autem [mos] *alleluia* cum superiori ca-
nere psalmo diebus tantum Dominicis, quæ in primo
versu semel, in secundo bis, in tertio tribus reci-
procatur vicibus, et in tertio iterum a capite repe-
ejus hæc epistola apud Lupum Ferrariensem, 81.
Verum hic non episcopus, sed futurus archiepiscopus
dicitur; cujus autem sedis plane ignoratur. Fuit
quidem Bernardus Lugdunensis archiepiscopus, sed
paulo serius.
^b Id est S. Victorii episcopi Cenomanensis, cujus
nomine exstabat olim apud Cenomanos monasterium
prope Avium Sartæ, de quo in Gestis S. Domnoli,
tom. III Analectorum et in præcepto Caroli Magni,
ibidem, p. 264.
^c Hic ritus canendi *alleluia* ad singulos psalmi *cklviii*
versus, modo hic præscripto, qui olim in omnibus
Dominicis erat in usu, ut ex hoc loco patet, postea
proprius fuit Dominicæ Septuagesimæ.

utur, ut autem arbitror, in honorem sanctæ et indi-
viduæ competenter canitur Trinitatis. Quo autem li-
quidò cunctis appareret veritas rei, convocatis post
matutinorum solemniam clericis, eis memorie contra-
didit, atque ita a cordis recessit gremio, ut nisi vo-
cabulum laudis tantum remansisset, et merito, ut is
cui revelata sunt cœlestia, et alijs tradidit, quan-
quam amore boni ductus zeli, tamen ad Deo refe-
rendas laudes alijs iuaperet, et isti a memoria rece-
deret. Cujus rei concordat illud quod beatus Grego-
rius in libris Dialogorum de quodam puero refert,
qui cœlestia cum agnovisset verba, et proprietates
militarum sciret linguarum, in semet reversus cepit
pandere qui illo de loco, et quanti et quando migra-
turi essent. Quamobrem ille proprios dilacerans lac-
ertos, ultimam vitalemque emisit spiritum. Quod et
apostolus Paulus metuens de seipso dicit: *Audivi se-
creta verba, quæ non licet homini loqui.* Et Joanni
præcipitur ne scribat de voce septem tonitruorum.
Explicit.

Editum pro captu meo libellum hunc tibi, dilectis-
sime ac nimium desiderantissime abba meus Ber-
narde, percurrendum atque examinandum mitto, de-
precorque ut pro meis et corporis et animæ fragili-
tatis apud iudicem piùm intercedere digneris, no-
bilissime nobilium. Ego enim dum spiritus hos tegit
artus, dum vitæ hujus fruimur commatu, *spondeo*,
promitto, polliceor, vos semper mea lingua resona-
bit, nulla erit pagina nostra ab hodierna die quæ
non sonet Bernardum venerabilem, nobilem, san- C

ctum, piùm atque benignum. Quocumque sermonis
nostri monumenta pervenerint, ipse cum meis scri-
ptis proficisceris, Christianorum nobilissime; nun-
quam enim in meis libris moriturus es. Audiet me
semper de te loquentem sexus uterque, senex, juve-
nis, puer, advena, civis; quorsum ista loquor? quò-
niam in filio Abraham tentatur, et fidelior inventi-
tur; in Ægypto venditur Joseph, ut patrem pascat
et fratres; monte vicina Ezedrias terretur, et fœsus
in lacrymas, quindecim annorum spatio protelatur
ad vitam. Apostolus Petrus Domini concepitur pas-
sione, et amariter fletus audit: *Pasce oves meas.* Lau-
sus rapax Paulus et Benjamin adolescentior in ex-
stasi cœcatur, et repente tenebrarum horrore cir-
cumdatur, Dominum vocat, quem dudum persecue-
batur ut hominem; cui plus dimittitur, uti præfa-
tiuncula præmisimus, plus amat. Nosti, mi reveren-
tissime Pater, quia multi, non contenti perditione
sua, volunt plures mortis habere participes, quasi
multitudo peccantium scelus minuat, Tamen nunc
et dico et dicam, illud vos tenere cupio mea de parte
quicumque infidelis exstiterit, detraxeritque seu su-
surraverit, aut aliquid vestra de parte sinistrorsum
aut conatus fuerit, aut dixerit, ita haberi illum a
nostris partibus alienum, ut quid agat, ubi sit, ne-
scire cupiam. Ipse denique viderit ubi possit absolvi.
Sanctam paternitatem vestram gratia superni adju-
toris conservare atque ad defensionem suæ sanctæ
Ecclesiæ semper corroborare dignetur. Amen, amen,
amen, fiat, fiat, fiat, amen.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

HILDUINUS, ABBES S. DIONYSII.

NOTITIA HISTORICA.	Col. 9
Ad Vitam S. Dionysii prolegomena.	13
I. — Epistola piissimi Augusti domini Ludovici, ad Hil- duinum venerabilem abbatem monasterii sanctissimorum martyrum Dionysii sociorumque ejus, de colligendis in corpus unius textus his quæ in Græcorum historiis ex præ- tiosissimi martyris Dionysii notitiâ passim scripta repe- runt.	13
II. — Rescriptum Hilduini abbatis ad serenissimum im- peratorem, dominum Ludovicum. Unde et qualiter sumpta sunt ea quæ in corpus unius textus, secundum jussionem ipsius, redegerat ex Græcorum et Latinorum historiis, de notitiâ excellentissimi martyris Dionysii.	15
III. — Epistola Hilduini abbatis indigni, ad eunctos san- ctæ Catholicæ matris Ecclesiæ filios et fideles, pandens quomodo invenire quisque seire desiderans valeat in epi- stola, ad Christianissimum imperatorem dominum Ludovi- cum exinde directa, unde et qualiter sumpta sunt ea quæ in corpus unius textus secundum jussionem ipsius re- degerat ex Græcorum et Latinorum historiis, de notitiâ excellentissimi martyris Christi Dionysii.	22
VITA SANCTI DIONYSII.	25
MAXENTIUS, AQUILEIENSIS PATRIARCHA.	
NOTITIA HISTORICA.	49
MAXENTII EPISTOLA AD CAROLUM MAGNUM, DE SIGNIFICATU RITUM BAPTISMI.	51

MAXENTII COLLECTANEA DE ANTIQUIS RITIBUS BAPTISMI.

De catechumenis.	53
De competentibus et de Symbolo.	56

CANDIDUS FULDENSIS MONACHUS.

NOTITIA HISTORICA.	57
VITA SANCTI EIGILII PROSAICA ET METRICA.	57
OPUSCULUM DE PASSIONE DOMINI.	57
CANDIDI EPISTOLA. — Num Christus corporeis occu- lis Deum videre potuerit.	103

DODANA, SIVE DUODENA.

NOTITIA HISTORICA.	109
LIBER MANUALIS.	109
Præfatio duplex.	109
Capitula totius libri.	109
CAPUT PRIMUM. — De diligendo Deum.	111
CAP. VII. — Admonitio.	111
CAP. X. — De reverentia orationis.	112
CAP. XI. — Item.	114
CAP. XV. — Admonitio erga seniore.	114
CAP. XIX. — Ad propinquos seniorum tuorum.	114
CAP. XX. — Ad optimates ducum.	115
CAP. LX. — Pro immeritis digna inventes quid agas.	115
CAP. LXI. — Pro defunctis parentibus genitoris tui ora.	116